

Goedkeuring van het op 15 juni 1955 te 's-Gravenhage gesloten Verdrag tot regeling van de conflicten tussen de nationale wet en de wet van de woonplaats

MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 3

Het Verdrag tot regeling van de conflicten tussen de nationale wet en de wet van de woonplaats is ontworpen door de Haagse conferentie voor Internationaal Privaatrecht tijdens haar in 1951 gehouden Zevende Zitting.

Het Verdrag is het resultaat van een poging van Nederlandse zijde om bij internationale overeenkomst te komen tot een oplossing van het bekende probleem van de terugwijzing en verdere verwijzing (renvoi). Het gaat bij dit probleem om de vraag of een collisieregels, die op een bepaald geval het recht van een vreemde Staat toepasselijk verklaart, slechts beoogt te verwijzen naar de regels van intern recht van die Staat, geldende voor zijn nationale private rechtssfeer, dan wel naar het gehele vreemde recht, met inbegrip van daartoe behorende regels van internationaal privaatrecht.

Bij deze poging stond aan de Nederlandse initiatiefnemers voor ogen, dat nu unificatie van het verwijzingsrecht der verschillende Staten ten aanzien van vele onderwerpen, vooral wat de statusvragen aangaat, voorlopig niet kan worden verwacht, met eerbiediging van het bestaan van verschillende systemen tot oplossing van wetsconflicten, tot de bevordering van gelijkheid van rechtstoepassing door de diverse landen zou kunnen worden bijgedragen, door aanvaarding binnen zekere grenzen van het systeem van het renvoi.

Het door Prof. Mr E. M. Meijers opgestelde en door de Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht aanbevolen, oorspronkelijke Nederlandse ontwerp¹⁾, hetwelk voor de aanvang van de Zevende Zitting van de Haagse Conferentie aan de Regeringen der deelnemende Staten werd toegezonden, stuitte echter op zoveel bezwaren van uiteenlopende aard, dat het twijfelachtig leek of de goedkeuring van de meerderheid der delegaties daarop zou kunnen worden verkregen. De Zevende Zitting zag in verband hiermede geheel af van het zoeken naar een oplossing van het renvoi-probleem en poogde overeenstemming der deelnemers te verkrijgen op een ander, minder ambitieus ontwerp, te weten over de vraag welk recht in geval van conflict tussen de nationale en de domiciliaire wet rechtstreeks van toepassing zou zijn. Deze poging heeft geleid tot het onderhavige Verdrag.

De daarin nedergelegde regeling geeft dus eenheid van rechtstoepassing niet door middel van toepassing van de figuur van het renvoi — aanwijzing van het toepasselijke recht door een vreemde collisieregels — maar doordat het overeenkomstig de methode, toegepast bij het bepaalde in artikel 15, sub 2 en 3, van de Eenvormige Wet betreffende het Internationaal Privaatrecht, bijlage van het, nog niet goedgekeurde op 11 mei 1951 gesloten, Verdrag tot het invoeren in Nederland, België en Luxemburg van een eenvormige wet betreffende het internationaal privaatrecht (Bijlagen *Handelingen* Tweede Kamer 1951—1952, nr. 2329), zelf in een aantal duidelijk omschreven gevallen het toe te passen interne privaatrecht aangeeft.

Deze gevallen, voorzien in de artikelen 1, 2 en 3 van het Verdrag, zijn de volgende:

Wanneer de wet (het internationaal privaatrecht) van een land waar iemand woont, naar de nationale wet verwijst, maar

de nationale wet toepassing van de wet van de woonplaats voorschrijft, zullen de beide Staten en ook derde Verdragsstaten de wet van de woonplaats toepassen.

Wanneer de wet van een land waar iemand woont en de wet van het land waaraan hij zijn nationaliteit ontleent, beide de wet van de woonplaats toepassen, zullen alle Staten eveneens deze zelfde wet toepassen.

Wanneer de wet van een land, waar iemand woont en die van het land waaraan hij zijn nationaliteit ontleent, beide de nationale wet toepassen, zullen alle Staten deze nationale wet eveneens toepassen.

Omtrent de overige artikelen van het Verdrag moge hier worden volstaan met het volgende.

Artikel 4 van het Verdrag beoogt de werking van de eerdergenoemde artikelen van het Verdrag te beperken tot de gevallen, waarin uitsluitend sprake is van conflicten tussen de nationale wet en de wet van de woonplaats.

Een andere beperking van de werking van het Verdrag is neergelegd in artikel 7: Het Verdrag is slechts toepasselijk, indien zowel de Staat van de woonplaats als die van de nationaliteit partij zijn bij het Verdrag.

Artikel 5 geeft antwoord op de vraag wat voor de toepassing van het Verdrag onder „woonplaats” is te verstaan, doch alleen ten aanzien van personen met een onafhankelijke woonplaats.

De mogelijkheid om de door het Verdrag toepasselijk verklaarde wet met een beroep op de openbare orde ter zijde te stellen, is gegeven in artikel 6 van het Verdrag.

Het Verdrag is van toepassing op alle onderwerpen van burgerlijk recht. Op de voet van wederkerigheid is bij artikel 8 aan de verdragsluitende Staten echter de mogelijkheid gegeven bij de ondertekening, bekrachtiging of toetreding een voorbehoud te maken ten aanzien van de toepassing van het Verdrag op wetsconflicten met betrekking tot een of meer onderwerpen.

De artikelen 9 en volgende van het Verdrag bevatten de protocolaire bepalingen.

De voorzitter van de commissie uit de Haagse Conferentie welke zich tijdens de Zevende Zitting met de onderhavige materie heeft beziggehouden, de Zwitserse hoogleraar Georges Sauser-Hall, heeft omtrent de werkzaamheden van deze commissie aan de plenaire Zitting een verslag uitgebracht, dat als volledige toelichting op het Verdrag kan dienen. Een Nederlandse vertaling van dit verslag is daarom als bijlage bij deze memorie gevoegd. Het origineel van dit verslag is opgenomen in de „Actes de la Septième Session” (1951), blz. 372—376. Het is de ondergetekenden bekend, dat deze „Actes” zich in de bibliotheken van de beide Kamers van de Staten-Generaal bevinden.

Inwerkingtreding van het Verdrag voor Nederland zal in verband met het bepaalde bij de artikelen 1 en 2 van het Verdrag tengevolge hebben, dat in afwijking van het hier te lande in het bijzonder voor statusvragen geldende nationaliteitsbeginsel in de volgende gevallen niet de nationale wet doch de domiciliaire wet zal moeten worden toegepast:

a. de betrokken persoon is onderdaan van een Staat, partij bij het Verdrag, welke het domiciliebeginsel huldigt, en woont

1) Documents relatifs à la Septième Session de la Conférence de La Haye de D.I.P., blz. 44 e.v.

hetzij in Nederland hetzij in een derde Staat, partij bij het Verdrag, welke het nationaliteitsbeginsel huldigt (artikel 1);

b. de betrokken persoon is onderdaan van een Staat, partij bij het Verdrag, welke het domiciliebeginsel aanhangt, en woont in een Staat, partij bij het Verdrag, welke eveneens van dit principe uitgaat (artikel 2).

Het deelnemen door Nederland aan de bij dit Verdrag gegeven regeling sluit geenszins in, dat Nederland afstand doet van het nationaliteitsbeginsel. Immers slechts in de bovengenoemde, nauwkeurig in het Verdrag aangegeven gevallen zal Nederland van dit beginsel moeten afwijken, zulks teneinde te bereiken, dat deze gevallen in de Staten welke partij bij het Verdrag zijn, volgens eenzelfde wet worden opgelost. Daartegenover staat dan, dat ingevolge artikel 3 de Staten, die het domiciliebeginsel huldigen, de toepasselijkheid van de Nederlandse wet zullen erkennen ten aanzien van Nederlanders die in een Staat wonen, die het nationaliteitsbeginsel aanhangt. Het geringe offer, dat Nederland zal moeten brengen, kan geacht worden ruimschoots goed gemaakt te worden door de grotere eenheid in rechtstoepassing, die dit Verdrag tengevolge zal hebben.

Daarbij komt, dat, naar het oordeel van de ondergetekenden, de incidentele toepassing van de domiciliaire wet, waartoe het Verdrag in de bovengenoemde gevallen zal nopen, met betrekking tot geen der rechtsmateries principiële bezwaren oplevert.

Gelet op het vorenstaande en in overeenstemming met het gevoelen van de Staatscommissie voor het Internationaal Privaatrecht zijn de ondergetekenden van mening, dat er voor Nederland geen behoefte bestaat om gebruik te maken van de mogelijkheid neergelegd in artikel 8 van het Verdrag, bepaalde onderwerpen aan de werking van het Verdrag te onttrekken. Zij wijzen er in dit verband voorts op, dat door gebruikmaking van deze mogelijkheid, welke is gegeven ten einde tegemoet te komen aan de wens, die alleen door de Italiaanse delegatie ter Zevende Zitting van de Haagse Conferentie werd gevoeld, de door het Verdrag beoogde eenheid van rechtstoepassing wordt gefrustreerd. Voor de concrete gevallen, waarin toepassing van het door het Verdrag aangewezen recht zou leiden tot voor de Nederlandse openbare orde onaanvaardbare consequenties, zal artikel 6 van het Verdrag voldoende uitkomst vermogen te bieden.

Aangaande de verhouding van het Verdrag tot regeling van de conflicten tussen de nationale wet en de wet van de woonplaats tot andere bijzondere Verdragen, welke naar de nationale wet verwijzen, mogen de ondergetekenden allereerst als hun mening te kennen geven, dat de vraag naar een dergelijke verhouding slechts betekenis kan hebben voor die gevallen, waarbij Nederland en het andere land beide partij zijn zowel bij het onderhavige als bij het andere Verdrag. Bijzondere Verdragen welke Nederland zouden verplichten het nationaliteitsbeginsel toe te passen, ook in de verhoudingen met niet bij dat Verdrag aangesloten Staten zijn de ondergetekenden namelijk niet bekend. Voorts zijn zij van mening dat alsdan eerstgenoemd Verdrag niet zal leiden tot toepasselijkheid van een andere wet, dan ingevolge zodanig ander Verdrag in enig concreet geval wordt voorgeschreven. Immers door de verwijzing naar de nationale wet in de bijzondere Verdragen — in dat geval door beide Staten gevolgd — is er geen conflict tussen die wet en de *lex domicilii* mogelijk. Alsdan is artikel 1 van het onderhavige Verdrag niet van toepassing maar wel artikel 3, dat zorgt, dat ook derde landen, die mogelijk bij het bijzondere

Verdrag geen partij zijn, de nationale wet zullen toepassen; een winstpunt derhalve. Tenslotte mogen de ondergetekenden er op wijzen, dat telkenmale waar een Verdrag als subsidiair toepasselijke wet een andere dan de domiciliaire of nationale wet aanwijst — zoals bij voorbeeld het geval is bij de artikelen 2, lid 2, van de Verdragen van Genève van 7 juni 1930 en 19 maart 1931 tot regeling van zekere conflicten ten aanzien onderscheidenlijk van wisselbrieven en orderbrieven en van cheques — artikel 1 van het thans goed te keuren Verdrag toepassing mist en zodanige subsidiaire verwijzing onaangetast blijft.

Aangezien het Verdrag als zelfwerkend is aan te merken, heeft het, ten einde voor Nederland te kunnen werken, geen uitvoeringsregelen van node.

Artikel 11 van het Verdrag maakt het mogelijk, de inwerkingtreding van het Verdrag, dat door bekrachtiging alleen voor Nederland van rechtswege in werking zal treden, uit te breiden tot Suriname en de Nederlandse Antillen alsmede tot Nederlands-Nieuw-Guinea.

Voor de goedkeuring van het Verdrag is de vorm van een Rijkswet gekozen, waarbij het Verdrag behalve voor Nederland, wordt goedgekeurd voor Suriname alsmede voor Nederlands-Nieuw-Guinea. De voorgedragen formulering van het ontwerp van Rijkswet impliceert, dat de Kroon voor evenvermelde rijksdelen, behoudens inachtneming van de bepalingen van het Statuut van het Koninkrijk, de kennisgevingen kan doen, bedoeld in artikel 11, lid 2, van het Verdrag. Zodanige kennisgeving zal niet worden gedaan, dan nadat, wanneer het Verdrag zal zijn bekrachtigd, de wenselijkheid daarvan zal zijn vastgesteld.

De Regering van de Nederlandse Antillen stelt op goedkeuring van het Verdrag voor de Nederlandse Antillen geen prijs. Aan dit standpunt liggen overwegingen ten grondslag, welke verband houden met de Antilliaanse rechtspraak.

Tenslotte moge worden medegedeeld, dat in verband met het voorkomen in artikel 11 van het Verdrag van het begrip „territoires métropolitains”, bij de ratificatie van het Verdrag voor het Koninkrijk een verklaring zal worden afgelegd van de volgende strekking:

„In Verdragen, waarin, zoals in het onderwerpelijk geval, de uitdrukking „territoires métropolitains” wordt gebezigd, zal, voor wat betreft het Koninkrijk der Nederlanden, daaronder, gezien de staatsrechtelijke gelijkheid van Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen, moeten worden verstaan „Europees grondgebied”.

De Minister van Justitie,

A. C. W. BEERMAN.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. LUNS.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

E. H. TOXOPEUS.